

**2005 TÜRKÇE PROGRAMINA GÖRE HAZIRLANMI
İLKÖ RETİM BİRİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS
KİTAPLARININ KELİME HAZİNESİ**

Yrd. Doç. Dr. Özay KARADA *
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU**

ÖZ: 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış, ilkö retim birinci kademe (1-5. sınıflar) Türkçe ders kitaplarındaki kelime hazinesinin belirlenmesi araştırmasıdır.

Bu çalışma, maddesi 2005 Türkçe Öğretim Programına uygun olarak hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ilkö retim birinci kademe (1-5. sınıflar) Türkçe ders kitaplarındaki kelime hazinesi incelenecektir.

Çalışmanın evrenini 2005 Türkçe programına uygun olarak hazırlanmış ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ilkö retim okullarında kullanılan, olan ilkö retim birinci kademe (1-5. sınıflar) Türkçe ders kitapları olmaktadır. MEB Yayınları ilkö retim birinci kademe Türkçe ders kitapları, çalışmanın örneğini oluşturmaktadır.

Veriler ders kitaplarındaki yer alan metinlerden elde edilmiştir. MEB Yayınları ilkö retim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki yer alan metinler bilgisayar ortamına aktarılmış, Simple Concordance Program 4.07 programı ile her bir kitabın ham kelime listeleri oluşturulmuştur. Listelerdeki yer alan kelimelerden çekim ekleri silinerek tam listeler elde edilmiştir.

İkinci aşamada, kitaplarındaki kelime listeleri Microsoft Excel programıyla yürürlükten kaldırılmış, olan MEB Yayınları Türkçe ders kitapları ile karşılaştırılmış, benzerlikleri ve farklılıkları belirlenmiştir.

Üçüncü aşamada kitaplarındaki kelime listeleri ilgili düzeydeki öğrencilerin kelime hazineleri ile karşılaştırılmış, benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışma, elde edilen bulgular genel olarak Türkçe ders kitaplarındaki hazırlanmasında, kelime hazinesi açısından herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, ortaya koymaktadır. Programda kelime hazinesinin

* Cumhuriyet Üni. Eğitim Fak. Türkçe Eğitim Böl. ozaykaradag@cumhuriyet.edu.tr

** Çanakkale Onsekiz Mart Üni. Eğitim Fak. Türkçe Eğitim Böl. mkurudayi@hotmail.com

geli tirilmesi hedefi bulunmas,na ra men kitap yazarlar,n,n bu durumu dikkate almamas, kitaplara aç,s,ndan büyük bir olumsuzluktur.

Anahtar Kelimeler: Kelime hazinesi, ders kitab,, ilkö retim, Türkçe ders kitab,.

**The Vocabulary Stock of the First Stage of Elementary School
Turkish Course Books Prepared within the Framework of 2005
Turkish Curriculum**

ABSTRACT: The general aim of the study is to determine the vocabulary stock of first stage of elementary schools Turkish course books that were prepared in light of the 2005 Turkish Curriculum.

The study is based on a survey method. The universe in the study consists of first stage elementary school (1-5 grades) Turkish course books which were prepared in accordance with 2005 Turkish curriculum and used in elementary schools in 2005-2006 educational sessions. Also the samples of the study consist of M.E.B Publication first stage elementary school Turkish course books.

The data have been gathered from the texts in course books. The texts in first stage elementary school Turkish course books have been transferred into computer and unprocessed word lists of each course book have been formed by öSimple Concordance Programme 4.07ö. The complete lists have been gained by erasing inflections from the words in lists.

At second phase, the word lists of these books have been compared with the vocabulary of M.E.B Publishing first stage elementary school Turkish course books which were abrogated, similarities and differences have been found by the help of öMicrosoft Exelö programmer.

At third phase, the word lists of the books have been compared with the vocabulary of the students at the same level, and their similarities and differences have been found.

Key Words: vocabulary, course book, elementary school, Turkish course book

Giri

Bireyin ya am,n, mutlu ve sorunsuz bir ekilde sürdürebilmesi için, temel bilgi ve becerilere sahip olmas, gerekir. Do al ortamda tabii yollarla edinilen bilgi ve beceriler, ki inin bütün ihtiyaçlar, kar ,layabilecek düzeyde de ildir. Ki iye, ya am,nda ihtiyaç duyaca , ya da onu daha üst noktalara ula t,racak bilgi/beceri/donan,m e itim yoluyla kazand,r,l,r. Bu anlamda zorunlu e itim bunun en alt basama ,n, olu turur.

Türkiye Cumhuriyetiönde, yasal olarak, okuma ça ,na gelen her vatanda e itim sürecine dahil olmak ve ilkö retim e itimini tamamlamak zorundadır. İlkö retim sonras, e itimin iste e ba l, olmas,, ilkö retim e itiminin önemini daha da arttı,rılmaktadır. İlkö retim ard,ndan ö -

rencilerin bir bölümünün eğitimini sonlandıracak olması, sebebiyle, ilköğretim süresince öğrencilere ya da ailelerinde ihtiyaç duyacakları, temel bilgi ve becerilerin kazandırılması, bir zorunluluktur.

İlköğretim okullarında, Türkçe eğitimi açısından öğrencilere, onların hayatları boyunca ihtiyaç duyacakları, oranda dil eğitimi sağlamak için, yeterli düzeyde dil eğitimi kavramı, şöyle açıklanabilir: İlköğretim eğitimi almış, bir kişi okudukları, ve dinlediklerini tam ve doğru olarak anlayacak kadar okuma ve dinleme becerisi; duygularını, isteklerini, bilgilerini tam ve doğru olarak anlatacak kadar konuşma ve yazma becerisi ve bütün bunları, sağlayacak düzeyde bir kelime hazinesi kazanmalıdır.

Öğrencilerin yeterli bir kelime hazinesi kazanabilmeleri için öğretim programlarından, ders kitaplarından ve eğitim materyallerine, öğretmen yeterliliklerinden eğitim araç-gereçlerine kadar tüm eğitim unsurları düzenlenmelidir. Aynı düzeydeki öğrenciler arasında dil düzeyi bakımından bir ortaklık kurulması, onlara kazandırılacak ortak bir kelime hazinesiyle mümkün olabilir. Bu açıdan öğrencilere sunulan eğitim materyallerinin ortak bir kelime hazinesi kazandırmaya stratejisine de sahip olması gerekmektedir.

Öğrencilerin kelime hazinesi farklı kanallardan beslenmektedir. Aile çevresi, arkadaş çevresi, öğretmen/öğretmenleri, iletişim araçları, ve her türlü okuma materyali kelime hazinesine etki etmektedir. Eğitim açısından bakıldığında, kelime hazinesine etki eden önemli unsurlardan biri de ders kitapları, olarak karşımıza çıkar. Ülkemizin sosyo-ekonomik şartları, düşünüldüğü gibi, maalesef ki, birçok eğitime giren yegâne okuma kaynakları, halen ders kitapları olarak turmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğü gibi ders kitapları, nitizlikle hazırlanması, çok daha büyük bir önem taşımaktadır.

Ders kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de kitapların kelime hazinesi bakımından niteliğidir. Öğretim programları, kelime hazinesine göndermede bulunmaktadır. Kelime hazinesinin geliştirilmesi hedefi 1981 İlköğretim Türkçe Programında (Vural 2002: 45) genel amaçları arasında, *“Farklı tür ve zenginliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını, zenginleştirmek.”* maddesiyle yer almaktadır. 2004 yılında hazırlanan ve 2005 eğitim öğretim yılında yürürlüğe giren İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB 2004: 7) *“Metinler arasında düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını, zenginleştirmek.”* maddesiyle öğrencilerin kelime hazinesinin zenginleştirilmesine vurgu yapılmaktadır.

Kelime hazinesi açısından yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmada öğretmen en büyük yardımcı, ders kitaplarıdır. Bu açıdan bakıldığında, her sınıf düzeyi için hazırlanan ders kitabında toplam ve farklı kelime

say,lar, kontrol alt,nda tutulmal,, s,n,f düzeyleri aras,nda toplam ve farklı kelime art, oranlar,na dikkat edilmeli, s,n,f düzeyi artt,kça toplam ve farklı kelime art, , dereceli olarak gerçekte tirilmelidir. Kitaplar,n yaz,-m,nda mutlaka ö rencilerin kelime hazinesi göz önünde bulundurulmal,, bu bak,mdan ö renci seviyesi ile yüksek oranda uygunluk sa lanmal,d,r. Ayr,ca, farklı yay,nevlerince haz,rlanan ders kitaplar,n,n ayn, düzeydeki ö rencilere ortak bir kelime hazinesi kazandı,rma stratejisi olmal,d,r.

Bu çal, mada MEB Yay,nevi tarafından yay,mılanm, ve 2005-2006 e itim ö retim y,l,ndan itibaren kullan,lmaya ba lanm, ilkö retim birinci kademe (1-5. s,n,flar) Türkçe ders kitaplar,n,n kelime hazineleri ara t,rma konusu olarak belirlenmi , kitaplar,n kelime hazineleri ile ayn, düzeydeki ö rencilerin kelime hazineleri ve 2004-2005 y,l,nda kullan,lm, ve yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, 1-5. s,n,f Türkçe ders kitaplar,n,n kelime hazineleri kar ,la t,r,lm, t,r.

Amaç

2005 Türkçe program,na göre haz,rlanm, ilkö retim birinci kademe (1-5. s,n,flar) Türkçe ders kitaplar,n,n kelime hazinesinin belirlenmesi ara t,r,mam,z,n genel amac,d,r. Bu temel amaç çerçevesinde a a , -daki sorulara cevap aranacaktır:

1. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 1. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi nedir?
2. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 2. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi nedir?
3. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 3. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi nedir?
4. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 4. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi nedir?
5. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 5. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi nedir?
6. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 1. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, ilkö retim 1. s,n,f ders kitab,n,n kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farklı,l,klar nedir?
7. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, ilkö retim 2. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, ilkö retim 2 s,n,f ders kitab,n,n kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farklı,l,klar nedir?

8. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 3. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, lkö retim 3 s,n,f ders kitab,n,n kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nedir?

9. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 4. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, lkö retim 1. s,n,f ders kitab,n,n kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nedir?

10. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 5. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Yay,nlar, lkö retim 5. s,n,f ders kitab,n,n kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nedir?

11. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 1. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile 1. s,n,f düzeyindeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nelerdir?

12. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 2. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile 2. s,n,f düzeyindeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nelerdir?

13. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 3. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile 3. s,n,f düzeyindeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nelerdir?

14. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 4. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile 4. s,n,f düzeyindeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nelerdir?

15. Yürürlükteki MEB Yay,nlar, lkö retim 5. s,n,f Türkçe ders kitab,n,n kelime hazinesi ile 5. s,n,f düzeyindeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki benzerlikler ve farkl,l,klar nelerdir?

Yöntem

Bu çal, mada 2005 Türkçe Ö retim Program,na uygun olarak haz,rlanm, ve Milli E itim Bakanl, , Yay,nlar, lkö retim birinci kademe (1-5. s,n,flar) Türkçe ders kitaplar,n,n kelime hazinesi incelenecektir.

Çal, man, evrenini 2005 Türkçe program,na uygun olarak haz,rlanm, ve 2005-2006 e itim-ö retim y,l,nda lkö retim okullar,nda kullan,lm, olan lkö retim birinci kademe (1-5. s,n,flar) Türkçe ders kitaplar, olu turmaktad,r. MEB Yay,nlar, lkö retim birinci kademe Türkçe ders kitaplar, çal, man,n örneklemini olu turmaktad,r.

Veriler ders kitaplar,nda yer alan metinlerden elde edilmi tir. MEB Yay,nlar, lkö retim birinci kademe Türkçe ders kitaplar,nda yer alan

metinler bilgisayar ortamına aktarılmış, Simple Concordance Program 4.07 programı ile her bir kitabın ham kelime listeleri oluşturulmuştur. Listelerde yer alan kelimelerden çekim ekleri silinerek tam listeler elde edilmiştir.

İkinci aşamada, kitapların kelime listeleri Microsoft Excel programı yardımıyla yürürlükten kaldırılan olan MEB Yayınları, Türkçe ders kitapları ile karşılaştırılmış, benzerlikleri ve farklılıklar belirlenmiştir.

Üçüncü aşamada kitapların kelime listeleri ilgili düzeydeki öğrencilerin kelime hazineleri ile karşılaştırılmış, benzerlikleri ve farklılıklar tespit edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde sınıf düzeylerine göre, 2005 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi bakımından nicelikleri sıralanacaktır. Ardından yürürlükte olan kitapların kelime hazinesi ile yürürlükten kaldırılan Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarının karşılaştırılması yapılacaktır. Son olarak da yürürlükteki ders kitaplarının kelime hazinesi ile ilgili düzey öğrencilerinin kelime hazineleri karşılaştırılacaktır.

Birinci sınıf düzeyi:

Birinci sınıf ders kitabında 4 ünite yer almaktadır. Her üniteye dört olmak üzere toplam 16 metin bulunmaktadır. Metinlerin 10'u düzyazıdır.

Kitapta yer alan 16 metin, toplam 1841 kelimedenden oluşmaktadır. Metinlerde 604 farklı kelime kullanılmıştır. Bu kitaptaki farklı kelimelerin toplam kelimeye oranı 0,32'dir. Bu değer yaklaşık olarak metinlerdeki her 10 kelimedenden 3,2'sinin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

Türkçe I ders kitabında yer alan kelimelerin sayıları 1 ile 43 arasında değişmektedir. En sık kullanılan öçökö kelimesi bu kitapta 43 kez tekrarlanmıştır. Farklı kelimelerin 304'ü metinlerde bir kez kullanılmıştır. Bir sayı kullanılan kelimeler farklı kelimelerin yaklaşık % 50'sine karşı gelmektedir.

Yürürlükten kaldırılan olan MEB Türkçe I ders kitabında toplam 1947 kelime kullanılmıştır. Farklı kelime sayısı 710'dur. Kelimelerin sayıları 1 ile 39 arasında değişmektedir. 710 farklı kelimenin 400'ü bir sayı kullanılmıştır. Böylece, kelimelerin yaklaşık % 56'sının bir sayı kullanıldığını ortaya koymaktadır (Karada 2005: 151).

Yürürlükteki Türkçe I ders kitabı ile eski MEB Türkçe I ders kitabının karşılaştırılması sonucu 234 kelimenin her iki kitapta da kullanıldığını,

belirlenmiştir. 235 ortak kelime, yürürlükte olan Türkçe I ders kitabında, yaklaşık % 38'ini oluşturmaktadır. Bu ders yürürlükteki Türkçe I ders kitabında, yaklaşık % 62 oranında eski Türkçe I kitabından farklı olduğu ortaya koymaktadır.

Karada (2005: 70), ilkö retim birinci kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine yaptığı araştırmalarında, birinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin 662 farklı kelimeyi yaygın olarak kullandıkları, belirlemiştir*. Yürürlükteki Türkçe I ders kitabında yer alan 604 farklı kelime ile aynı düzeydeki öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları, 662 farklı kelimenin karşılaştırılması sonucu 259 kelimenin ortak olduğu belirlenmiştir. Ortak olarak kullanılan kelimeler öğrencilerin yaygın kelimelerinin yaklaşık % 39'una karşılık gelmektedir. Birinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları kelimelerin yaklaşık % 61'inin yürürlükteki ders kitabında yer almadığı görülmektedir. Ortak kullanılan kelimelerin ders kitabındaki oranı, yaklaşık % 42'dir. Bu durumda ders kitabında yaklaşık % 58 oranında öğrencilerin kelime hazinesi ile örtüşmediği söylenebilir.

İkinci sınıf düzeyi:

Yürürlükteki ikinci sınıf Türkçe ders kitabında 8 ünite yer almaktadır. Her ünite dört olmak üzere toplam 32 metin bulunmaktadır. Metinlerin 24'ü düzyazı, 8'i şiirdir.

Kitapta yer alan 32 metin, toplam 6751 kelimedenden oluşmaktadır. Metinlerde 1546 farklı kelime kullanılmıştır. Bu kitaptaki farklı kelimelerin toplam kelimeye oranı, 0,22'dir. Bu ders yaklaşık olarak metinlerdeki her 10 kelimedenden 2,2'sinin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

Türkçe II ders kitabında yer alan kelimelerin sayısı, 1 ile 184 arasında değişmektedir. En sık kullanılan öbirö kelimesi bu kitapta 184 kez tekrarlanmış, farklı kelimelerin 767'si metinlerde bir kez kullanılmıştır. Bir sınıf kullanan kelimeler farklı kelimelerin yaklaşık % 49'una karşılık gelmektedir.

Yürürlükten kaldırılmış olan MEB Türkçe II ders kitabında toplam 2993 kelime kullanılmıştır. Farklı kelime sayısı, 1054'tür. Kelimelerin sayısı, 1 ile 56 arasında değişmektedir. 1054 farklı kelimenin 585'i bir sınıf kullanan kelimelerin yaklaşık % 56'sinin bir sınıf kullandığı, ortaya koymaktadır (Karada 2005: 153).

* Bu araştırmaya, Türkiye genelinde yedi farklı bölgede ve her bölgede iki olmak üzere, toplam 14 farklı noktada gerçekleştirilmiştir. Yaygın kelimelerin belirlenmesinde, kelimenin uygulama yapılan 14 farklı noktadan en az ikisinde kullanılmış olması esas alınmıştır, t.r. (bkz. Karadağ 2005)

Yürürlükteki Türkçe II ders kitab, ile eski MEB Türkçe II ders kitab,n,n kar ,la t,r,las, sonucu 547 kelimenin her iki kitapta da kullan,ld, , belirlenmi tir. 547 ortak kelime, yürürlükte olan Türkçe II ders kitab,n,n yakla ,k % 35'ini olu turmaktad,r. Bu de er yürürlükteki Türkçe II ders kitab,n,n yakla ,k % 65 oran,nda eski Türkçe II kitab,ndan farkl, oldu u nu ortaya koymaktad,r.

İkõ retim ikinci s,n,f düzeyindeki õ renciler 1031 kelimeyi yayg,n olarak kullanmaktad,r(Karada 2005: 82). Yürürlükteki Türkçe II ders kitab,nda yer alan 1546 farkl, kelime ile ayn, düzeydeki õ rencilerin yayg,n olarak kulland,klar, 1031 farkl, kelimenin kar ,la t,r,lmas, sonucu 587 kelimenin ortak oldu u belirlenmi tir. Ortak olarak kullan,lan kelimeler õ rencilerin yayg,n kelimelerinin yakla ,k % 56's,na kar ,l,k gelmektedir. İkinci s,n,f düzeyindeki õ rencilerin yayg,n olarak kulland,klar, kelimelerin % 44'ünün yürürlükteki ders kitab,nda yer almad, , görülmektedir. Ortak kullan,lan kelimelerin ders kitab, içindeki a ,rl, , yakla ,k % 37'dir. Bu durumda ders kitab,n,n yakla ,k % 63 oran,nda õ rencilerin kelime hazinesi ile örtü medi i söylenebilir.

Üçüncü s,n,f düzeyi:

Yürürlükteki üçüncü s,n,f Türkçe ders kitab,nda 8 ünite yer almaktad,r. Her ünite de dört olmak üzere toplam 32 metin bulunmaktad,r. Metinlerin 23'ü düzyaz,, 9'u iirdir.

Kitapta yer alan 32 metin, toplam 8279 kelimedenden olu maktad,r. Metinlerde 1844 farkl, kelime kullan,lm, t,r. Bu kitaptaki farkl, kelimelerin toplam kelimeye oran, 0,22'dir. Bu de er yakla ,k olarak metinlerdeki her 10 kelimedenden 2,2'sinin birbirinden farkl, oldu unu göstermektedir.

Türkçe III ders kitab,nda yer alan kelimelerin s,kl,klar, 1 ile 182 aras,nda de i mektedir. En s,k kullan,lan õbirõ kelimesi bu kitapta 182 kez tekrarlanm, t,r. Farkl, kelimelerin 884'ü metinlerde bir kez kullan,lm, t,r. Bir s,kl,kla kullan,lan kelimeler farkl, kelimelerin yakla ,k % 47'sine kar ,l,k gelmektedir.

Yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Türkçe III ders kitab,nda toplam 3994 kelime kullan,lm, t,r. Farkl, kelime say,s, 1234'ür. Kelimelerin s,kl,klar, 1 ile 85 aras,nda de i mektedir. 1234 farkl, kelimenin 667'si bir s,kl,kla kullan,lm, t,r. Be de er, kelimelerin yakla ,k % 54's,n,n bir s,kl,kla kullan,ld, ,n, ortaya koymaktad,r(Karada 2005: 154).

Yürürlükteki Türkçe III ders kitab, ile eski MEB Türkçe III ders kitab,n,n kar ,la t,r,las, sonucu 652 kelimenin her iki kitapta da kullan,ld, , belirlenmi tir. 652 ortak kelime, yürürlükte olan Türkçe III ders kitab,n,n yakla ,k % 35'ini olu turmaktad,r. Bu de er yürürlükteki Türkçe III ders kitab,n,n yakla ,k % 65 oran,nda eski Türkçe III kitab,ndan farkl, oldu unu ortaya koymaktad,r

İlkö retim üçüncü s,n,f düzeyindeki öğrenciler 1506 kelimeyi yaygın olarak kullanmaktadır(Karada 2005: 94). Yürürlükteki Türkçe III ders kitabında yer alan 1844 farklı kelime ile aynı düzeydeki öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları, 1506 farklı kelimenin karşılaştırılması sonucu 770 kelimenin ortak olduğu belirlenmiştir. Ortak olarak kullanılan kelimeler öğrencilerin yaygın kelimelerinin yaklaşık % 51'ine karşı gelmektedir. Üçüncü s,n,f düzeyindeki öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları, kelimelerin % 49'unun yürürlükteki ders kitabında yer almadığı görülmektedir. Ortak kullanılan kelimelerin ders kitabındaki oranı yaklaşık % 41'dir. Bu durumda ders kitabının yaklaşık % 59 oranında öğrencilerin kelime hazinesi ile örtümediği söylenebilir.

Dördüncü s,n,f düzeyi:

Yürürlükteki dördüncü s,n,f Türkçe ders kitabında 8 ünite yer almaktadır. Her ünite dört olmak üzere toplam 32 metin bulunmaktadır. Metinlerin %22'si düzyazı, %10'u şiirdir.

Kitapta yer alan 32 metin, toplam 12936 kelimedenden oluşmaktadır. Metinlerde 2844 farklı kelime kullanılmıştır. Bu kitaptaki farklı kelimelerin toplam kelimeye oranı 0,21'dir. Bu değer yaklaşık olarak metinlerdeki her 10 kelimedenden 2,1'inin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

Türkçe IV ders kitabında yer alan kelimelerin sayısı 1 ile 304 arasında değişmektedir. En sık kullanılan öbirö kelimesi bu kitapta 304 kez tekrarlanmış, farklı kelimelerin 1463'ü metinlerde bir kez kullanılmıştır. Bir sözcük kullanılarak kelimelerin yaklaşık % 51'ine karşı gelmektedir.

Yürürlükten kaldırılmış olan MEB Türkçe IV ders kitabında toplam 5405 kelime kullanılmıştır. Farklı kelime sayısı 1691'dir. Kelimelerin sayısı 1 ile 150 arasında değişmektedir. 1691 farklı kelimenin 947'si bir sözcük kullanılarak, beşer kelime yaklaşık % 56'sinin bir sözcük kullanılarak ortaya koymaktadır(Karada 2005: 155).

Yürürlükteki Türkçe IV ders kitabı ile eski MEB Türkçe IV ders kitabının karşılaştırılması sonucu 949 kelimenin her iki kitapta da kullanıldığı belirlenmiştir. 949 ortak kelime yürürlükte olan Türkçe IV ders kitabının yaklaşık % 33'ünü oluşturmaktadır. Bu değer yürürlükteki Türkçe VI ders kitabının yaklaşık % 67 oranında eski Türkçe IV kitabından farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

İlkö retim dördüncü s,n,f düzeyindeki öğrenciler 2149 kelimeyi yaygın olarak kullanmaktadır(Karada 2005: 106). Yürürlükteki Türkçe IV ders kitabında yer alan 2844 farklı kelime ile aynı düzeydeki öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları, 2149 farklı kelimenin karşılaştırılması sonucu 1207 kelimenin ortak olduğu belirlenmiştir. Ortak olarak kullanılan-

lan kelimeler ö rencilerin yayg,n kelimelerinin yakla ,k % 56ø,na kar ,l,k gelmektedir. Dördüncü s,n,f düzeyindeki ö rencilerin yayg,n olarak kulland,klar, kelimelerin % 44ønün yürürlükteki ders kitab,nda yer almad, , görülmektedir. Ortak kullan,lan kelimelerin ders kitab, içindeki a ,r-l, , yakla ,k % 42ødir. Bu durumda ders kitab,n,n yakla ,k % 58 oran,nda ö rencilerin kelime hazinesi ile örtü medi i söylenebilir.

Be inci s,n,f düzeyi:

Yürürlükteki be inci s,n,f Türkçe ders kitab,nda 8 ünite yer almaktadır. Her üniteye dört olmak üzere toplam 32 metin bulunmaktadır. Metinlerin 21ø düzyaz,, 11ø iirdir.

Kitapta yer alan 32 metin, toplam 10228 kelimedenden oluşmaktadır. Metinlerde 2519 farklı kelime kullanılm, t,r. Bu kitaptaki farklı kelimelerin toplam kelimeye oran, 0,24øtür. Bu de er yakla ,k olarak metinlerdeki her 10 kelimedenden 2,4ønün birbirinden farklı oldu unu göstermektedir.

Türkçe IV ders kitab,nda yer alan kelimelerin s,kl,klar, 1 ile 248 aras,nda de i mektedir. En s,k kullan,lan öbirö kelimesi bu kitapta 248 kez tekrarlanm, t,r. Farklı kelimelerin 1310øü metinlerde bir kez kullanılm, t,r. Bir s,kl,kla kullan,lan kelimeler farklı kelimelerin yakla ,k % 52øine kar ,l,k gelmektedir.

Yürürlükten kald,r,lm, olan MEB Türkçe V ders kitab,nda toplam 6857 kelime kullanılm, t,r. Farklı kelime say,s, 1902ødir. Kelimelerin s,kl,klar, 1 ile 202 aras,nda de i mektedir. 1902 farklı kelimenin 1010øü bir s,kl,kla kullanılm, t,r. Be de er, kelimelerin yakla ,k % 53ønün bir s,kl,kla kullan,ld, ,n, ortaya koymaktadır(Karada 2005: 156).

Yürürlükteki Türkçe V ders kitab, ile eski MEB Türkçe V ders kitab,n,n kar ,la t,r,las, sonucu 958 kelimenin her iki kitapta da kullan,ld, , belirlenmi tir. 958 ortak kelime, yürürlükte olan Türkçe V ders kitab,n,n yakla ,k % 38øni oluş turmaktadır. Bu de er yürürlükteki Türkçe V ders kitab,n,n yakla ,k % 62 oran,nda eski Türkçe V kitab,ndan farklı oldu unu ortaya koymaktadır.

İkø retim be inci s,n,f düzeyindeki ö renciler 2259 kelimeyi yayg,n olarak kullanmaktadır(Karada 2005: 119). Yürürlükteki Türkçe V ders kitab,nda yer alan 2519 farklı kelime ile ayn, düzeydeki ö rencilerin yayg,n olarak kulland,klar, 2259 farklı kelimenin kar ,la t,r,lmas, sonucu 1144 kelimenin ortak oldu u belirlenmi tir. Ortak olarak kullan,lan kelimeler ö rencilerin yayg,n kelimelerinin yakla ,k % 50øine kar ,l,k gelmektedir. Be inci s,n,f düzeyindeki ö rencilerin yayg,n olarak kulland,klar, kelimelerin yakla ,k % 50øinin yürürlükteki ders kitab,nda yer almad, , görülmektedir. Ortak kullan,lan kelimelerin ders kitab, içindeki a ,r-l, , yakla ,k % 45ødir. Bu durumda ders kitab,n,n yakla ,k % 55 oran,nda ö rencilerin kelime hazinesi ile örtü medi i söylenebilir.

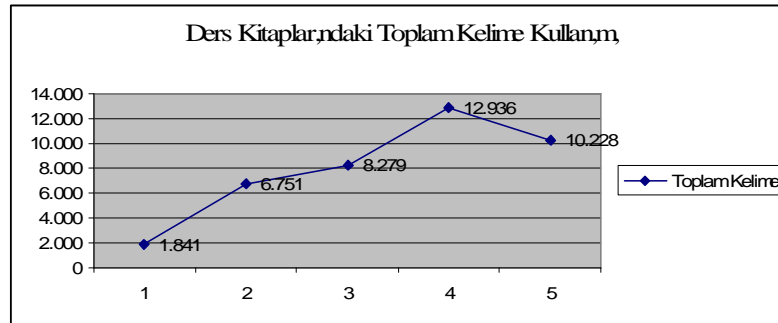
Sonuç ve Tart, ma

İlkö retim Türkçe Dersi (1-5. S,n,flar) Ö retim Program,na (MEB, 2004: 7) göre MEB taraf,ndan yay,nlanan ilkö retim birinci ka-deme Türkçe ders kitaplar,n kelime hazinelerinin genel durumu a a ,daki tabloda gösterilmi tir:

	1. S,n,f	2. S,n,f	3. S,n,f	4. S,n,f	5. S,n,f
Toplam Kelime	1.841	6.751	8.279	12.936	10.228
Farkl, Kelime	604	1.546	1.844	2.844	2.519
Farkl, Kelime/Toplam Kelime	0,32	0,22	0,22	0,21	0,24
1 S,kl,kl, Kelime Say,s, ve Oran,	304 % 50	767 % 49	884 % 47	1.463 % 51	1.310 % 52

Tablo 1. Türkçe Ders Kitaplar,n,n Kelime Hazinesi

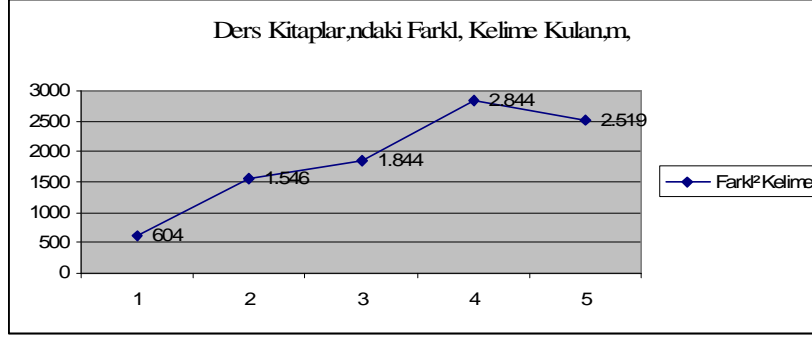
S,n,f düzeyleri aras,nda toplam kelime kullan,m, bak,m,ndan büyük bir orans,zl,k gözükmetedir. Birinci s,n,f ders kitab, ile ikinci s,n,f ders kitab, aras,nda toplam kelime art, oran, yakla ,k % 367'dir. İlkö retim birinci s,n,f Türkçe ders kitab,, ikinci yar,y,l için haz,rlan,d, ,ndan, hacim bak,m,ndan öncelikle % 100'dük bir art, ,n olmas, do ald,r. Bu durumda art, oran, yakla ,k % 266 olarak kar ,m,za ç,kmaktad,r. İkinci s,n,f ders kitab, ile üçüncü s,n,f ders kitab, aras,ndaki art, oran, yakla ,k % 22; üçüncü s,n,f ile dördüncü s,n,f ders kitab, aras,ndaki toplam kelime art, oran, yakla ,k % 56'd,r. Dördüncü s,n,f ders kitab, ile 5 s,n,f ders kitab, aras,nda ise % 21'dik bir gerileme görülmektedir. A a ,daki grafik bu durumu somut olarak göstermektedir:

Türkçe ders kitaplar,, birinci s,n,f düzeyinden dördüncü s,n,f düzeyine do ru toplam kelime say,s, bak,m,ndan orans,z bir art, sergilemektedir. Be inci s,n,f ders kitab,nda, dördüncü s,n,f ders kitab,ndan yakla ,k % 21 daha az kelime kullan,lmas, ise kabul edilemez bir durumdur. Bu tablo ders kitaplar,n,n haz,rlanmas,nda toplam kelime say,lar, bak,m,n-

dan, di er bir söyleyi le hacim bak,m,ndan, herhangi bir kriter gözetilmedi ini ortaya koymaktad,r.

Türkçe ders kitaplar,n,n toplam kelime say,lar,ndaki düzensizlik, do al olarak farkl, kelime say,lar,nda da kar ,m,za ç,kmaktad,r. A a ,daki grafikte bu durum somut olarak görülmektedir:

Grafikten de anla ,laca , gibi Türkçe ders kitaplar,n,n haz,rılanma-s,nda farkl, kelime say,lar, bak,m,ndan herhangi bir kriter gözetilmemi -tir.

Türkçe ders kitaplar,n,n ilgili düzeydeki ö rencilerin kelime hazinesi ile yüksek oranda bir uyumluluk göstermesi gerekmektedir. Her kitap, ilgili düzeydeki ö rencilerin en s,k kulland,klar, kelimelere yer vermelidir. Bu uyumluluk için en az,ndan % 70'dik bir alt de er kabul edilmelidir*. % 70 oran,ndaki bir uyum kitaptan beklenen verimi büyük ölçüde gerçeğe tirecektir.

Türkçe ders kitaplar,n,n kelime hazinesi ile ilgili düzeydeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki ortakl,k ve farkl,l,k a a ,daki tabloda gösterilmi tir:

	1. S,n,f Düzeyi	2. S,n,f Düzeyi	3. S,n,f Düzeyi	4. S,n,f Düzeyi	5. S,n,f Düzeyi
Ortakl,k	% 39	% 37	% 41	% 42	% 43
Farkl,l,k	% 61	% 63	% 59	% 58	% 57

Tablo2. Türkçe Ders Kitaplar,ndaki Kelimelerin Ortakl,klar,/Farkl,l,klar,

* Bu de erin tart ,lmas, gerekmektedir. Bu çal ,mada ihtiyatl, davran,larak % 70'dik bir de er ifade edilmi tir. Konunun uzmanlar, aras,nda gerçeğe tirilecek de erlendirmelerle, ders kitaplar, ile ilgili düzeydeki ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki uyumluluk için bir de er yeniden olu turulabilir.

Bu de erlendirmede kelimelerin kullan,m s,kl,klar, göz önünde bulundurulmam, t,r. Kullan,m s,kl,klar,na göre yap,lacak bir de erlendirme daha olumsuz sonuçlar vermektedir. Ancak mevcut tablo da son derece olumsuzdur. Kitaplar,n kelime hazinesi ile ö rencilerin kelime hazinesi aras,ndaki ortakl,k % 37 ile % 43 aras,nda de i mektedir. Bu de erler ders kitaplar,n,n haz,rlanmas,nda ilgili düzeydeki ö rencilerin kelime hazinesi hakk,nda bir kriter gözetilmedi ini ortaya koymaktad,r.

Ders kitaplar,nda kar ,la ,lan bir di er olumsuzluk da bir s,kl,kl, kelimelerin oldukça fazla kullan,lmas,d,r. Genel tabloda bir s,kl,kl, kelimelerin s,n,f düzeylerine göre da ,l,m, gösterilmi tir. Ders kitaplar,nda kullan,lan farkl, kelimelerin ortalama % 50'si kitaplarda bir kez kullan,l-maktad,r. Kitaplarda bir kez kullan,lan kelimeler, ö retilmesi hedeflenen kelimeler olamaz. Herhangi bir kelimenin bir kez tekrar,, çok özel artlar olmad, , sürece, o kelimenin aktif ya da pasif kelime hazinesine dâhil olmas, için yeterli de ildir. Bu bak,mndan metinlerde bir kez tekrarlanan kelimelerin say,s,na dikkat edilmeli, mümkün oldu u kadar dü ük bir oranda kullan,lmas,na özen gösterilmedir.

Bu çal, mada elde edilen bulgular, genel olarak Türkçe ders kitaplar,n,n haz,rlanmas,nda, kelime hazinesi aç,s,ndan herhangi bir de erlendirme yap,lmad, ,n, ortaya koymaktad,r. Programda kelime hazinesinin geli tirilmesi hedefi bulunmas,na ra men kitap yazarlar,n,n bu durumu dikkate almamas, kitaplar aç,s,ndan büyük bir olumsuzluktur.

lköretim okullar,nda ö renim gören ö rencilerin kelime hazinelerinin geli tirilmesi/zenginle tirilmesi önemlidir. Ö rencilerin kelime hazinesinin zenginle tirilmesi ancak bir planlama ile mümkün olabilir. Bu aç,dan ö retim program, içinde kelime hazinesi e itimi ayr,nt,l, olarak yer almal,d,r.

lköretim ö rencilerine s,n,f seviyelerine göre ne kadar ve hangi kelimelerin ö retilece i belirlenmeli, bu belirlemede ö rencilerin kullan-d,klar, kelimelere (Karada 2005; Kuruday,o lu 2005) ve Türkçe için haz,rlanm, s,kl,k sözlüklerine (Göz 2003) ba vurulmal,d,r.

Ders kitaplar,nda toplam ve farkl, kelimeler aras,ndaki oranlar belirlenmelidir. Farkl, kelimelerin toplam kelimelere oran, için belli bir aral,k belirlenmeli ve ders kitaplar, bu aral,kta haz,rlanmal,d,r. Bu durumda çal, mam,zda kar ,la t, ,m,z, bir kez kullan,lan kelimelerin say,-s,n,n çok yüksek olmas, olas,l, , azalacaktır.

Türkçe ders kitaplar,n,n s,n,f seviyelerine göre toplam ve farkl, kelime art, lar, aras,ndaki oranlar da belirlenmelidir. S,n,f seviyesi yükseldikçe ders kitab,nda kullan,lan toplam ve farkl, kelime say,s, da oranl, olarak artmal,d,r.

Farklı yayın evlerinin ders kitapları, ortak bir kelime hazinesi kazandıran stratejisine göre hazırlanması sağlanmalıdır. Aynı seviyedeki öğrencilerin ortak bir kelime hazinesi kazanması, ancak bu şekilde mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- GÖZ, . (2003), *Yazın Türkçenin Kelime Sözlüğü*, Sözlükleri, TDK Yay., Ankara.
- KARADA , Ö. (2005), *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*, (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- KURUDAYIO LU, M. (2005), *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*, (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- VURAL, M. (2002), *İlköğretim Okulu Programı*, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.
- MEB, Komisyon (2005), *İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- MEB, Komisyon (2005), *İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- MEB, Komisyon (2005), *İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- MEB, Komisyon (2005), *İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- MEB, Komisyon (2005), *İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2004), *İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.